

6. CIVIL SZERVEZETEK

Civil szervezetek, zöld mozgalmárok, egyesületek, környezetvédő csoportok stb.

1 KÉP A CIVILEKRŐL

„A környezetvédők kockás ingben, hosszú hajjal járnak, gyakran az alkalomhoz nem illő a megjelenésük. Nagyon lelkesek, de éppen ezért sokszor nem hajlandók más érdekeket is figyelembe venni. Sokszor irracionálisan, kizárólag érzelmi alapon cselekszenek. Általában csak elleneznek dolgokat, nemet mondanak dolgokra, míg javaslatokat ritkán tesznek. Nehéz velük tárgyalni, ezért van az, hogy a „veszett zöldek”, „nagyon zöldek”, vagy „sötét zöldek” kifejezés gyakran hallható az üzleti és a közigazgatási szférában.”

2 VALÓSÁG

Rengeteg féle környezetvédő civil szervezet van. Sok szervezet számára a környezetvédelem egy terület a sok közül, míg mások kizárólag környezetvédelemmel foglalkoznak. Vannak szakosodottak, mint például az. Energia Klub, a Magyar Madártani Egyesület és mások, és vannak a mindenben jártas szervezetek, mint például a Magyar Természetvédők Szövetsége.

Némelyik környezetvédő szervezet annyira **hű az elveihez**, hogy már-már képtelen tárgyalásokra, kompromisszumokra. Az ilyen szervezetek könnyen maradhatnak a saját bezárt világukban, őket gúnyolják veszett zöldeknek, sötét zöldeknek. Mások rugalmasabbak, együttműködőbbek, ugyanakkor sokak szerint köpönyegforgatók.

A **radikális** szervezetek néha a súlyukhoz képest aránytalanul sokat szerepelnek a médiában, hiszen sok újságíró kifejezetten a szélsőségest, a meghökkentőt keresi. Ugyanakkor ezek a szervezetek hangos akcióikkal sok fontos ügyre nagyon hatékonyan hívják fel a figyelmet. Az ő (sokszor szélmalomharcra hasonlító) munkájuk után könnyebb erkölcsi és anyagi támogatást szerezni a környezeti ügyeknek. Amikor például egy építkezés kapcsán néhány mozgalmár kivágástól féltett fákhöz kötözte magát, sokan nevettek rajtuk, de azért elgondolkodtak azon, hogy vajon miért olyan fontos néhány platánfa?

A környezetvédő civil szervezetek helyzete meglehetősen ellentmondásos. Munkájuk során gyakran kell kritizálniuk az önkormányzatok, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, illetve más hatóságok tevékenységét. Ahhoz, hogy ezt megtehessék, bírósági bejegyzésre van szükségük. A bírósági bejegyzés hatalmas anyagi és adminisztratív kötelezettségeket jelent. Ahhoz, hogy a szervezet megfeleljen ezeknek a kötelezettségeknek, ahhoz kénytelen minden lehetséges forrást felhasználni. Kénytelen minden megszerezhető pályázatra pályázni, így elsősorban éppen az önkormányzatokhoz, és a Minisztériumhoz. Itt pedig a saját farkába harap a kígyó: az a szervezet, amely túl erősen kritizálná a hatóságot, az nyilvánvalóan kevesebb eséllyel pályázik.

A legtöbb civil szervezet igyekszik távol tartani magát a **pártpolitikától**. Gyakran azonban ez nem olyan egyszerű, mint amilyennek látszik: előfordul, hogy a szervezetet szponzoráló cégről kiderül, hogy komoly kapcsolatai vannak valamelyik párttal.

A Minisztérium ma már elismeri, hogy civil oldalon nagyon jó szakemberek vannak, sokukkal tudatosan igyekeznek együttműködni, vagy legalább rendszeresen tárgyalni,

egyeztetni. Ez sokak szerint azt is jelenti, hogy a Minisztérium az EU csatlakozás során számít a civil szervezetek támogatására, együttműködésére.

A szakmai szövetségek nem, vagy csak kevés esetben találták meg a módjait annak, hogy hogyan vigyék keresztül a módosító indítványokat egy-egy **jogszabály megalkotásakor**. Ez persze nem feltétlenül a szövetségek hibája, ebbe belejátszik az a feszített tempó is, ami a mai jogszabályalkotást jellemzi. (Előfordult, hogy a jogalkotó egy szakmai szervezetnek 24 órás határidővel küldött egy jogszabály-tervezetet véleményezésre.) Ha pedig egy-egy jogszabály már hatályba lépett, azt módosítani presztízsveszteséggel járna. (Volt rá eset, hogy a Minisztérium elismerte egy frissen elkészült jogszabály hiányosságait, de kimondta, hogy azt nem hajlandó módosítani.)

A jogalkotók befolyásolása, a **lobbizás** területe teljességgel szabályozatlan, és kialakult, elfogadott gyakorlat sincs. Mindenki úgy próbálkozik, ahogy jónak látja: a legtöbbnek igyekeznek kapcsolatokat építeni, és azokat felhasználni. Lehet leveleket írni a Minisztériumnak, a Parlament Környezetvédelmi Bizottságának, vagy a Miniszterelnöknek, de ez ritkán eredményes. Ismeretségek által viszont már sok módosítást, korrekciót sikerült keresztülvinni.

Sok környezetvédő szervezetnek üzleti szervezetekkel szemben fenntartásai vannak, még akkor is, ha az adott szervezetnek van **ISO** tanúsítványa. A gyakran hallott vád: az ISO tanúsítványt is pénzért meg lehet venni. Szerintük korrump módon megy a dolog. A másik vád, hogy maga az ISO 14001 is túl nagy szabadságot ad, nem kötelezi a cégeket eléggé. ISO valóban nem teszi kötelezővé a létező legjobb technika, eljárás alkalmazását, csak azt, amit jogszabály megkíván. És azt is megkívánja, hogy évről évre valamiben fejlődjön a cég. De ez a fejlődés saját belátása szerint történhet, mondjuk energia felhasználás terén is. Ugyanakkor nem lehet nem észrevenni, hogy a környezeti jogszabályok szigorodásával az ISO is egyre szigorúbbá válik.

3 TANÁCSOK CIVIL SZERVEZETEKNEK

„Igen, a **nyakkendő** előny lehet.” - mondta egy szakember a környezetvédő civil mozgalmakról. Tény, hogy vannak környezetvédők, akik fittyet hánynak az általános öltözködési szabályokra. Senki nem lepődik meg azon, ha egy parlamenti vitanapra egy-egy mozgalmár makkos cipőben, barna kordbársony nadrágban, bordó zakóban, lila ingben és sárga nyakkendőben megy el. Vajon hogyan fogják fogadni egy ilyen szakember véleményét? Szükség esetén olvassuk át a bevezető **Megjelenés, ruházat** című fejezetét.

Egy zöld szervezettől az emberek elvárnak némi újító, forradalmi, lendületes, fiatalos hangnemet, de ha a képviselt eszme, stílus nagyon elüt az olvasóétól, nézőétől, hallgatóétól, akkor az üzenet nem fog célba érni. Mindig a befogadóhoz illeszkedően öltözzünk, beszéljünk, tárgyaljunk. Az éghajlatváltozásról lehet beszélni földrajz szakos egyetemistáknak is, üzletembereknek is, és a nyugdíjas otthon lakóinak is, de természetesen máshogy. Lapozzuk át a bevezető **Tárgyalási technikák**, illetve **Előadás** című részeit.

Tárgyalás, megbeszélés szervezésekor igyekezzünk a magasabb szintekről elindulni. Közigazgatási szervezetek, üzleti szervezetek vezetőinek írjunk először, mert fentről az ügyünk könnyebben megtalálja a megfelelő személyt. Általában jobb hozzáállást várhatunk, ha felülről adják a feladatot, mintha az alulról jönne.

Tárgyalásra, megbeszélésre célszerű lehet magunkkal vinnünk mondandónk írásos összefoglalását. Ebben hivatkozhatunk korábbi személyes, vagy telefonon történt megbeszélésünkre is. Az összefoglalás legfeljebb egy oldal legyen, szorítkozzon a lényegre. Ha ennél több információt szeretnénk átadni, azt mellékletben csatoljuk. Vonatkozó jogszabályok hivatkozása bizonyos esetekben segítség lehet. Igyekezzünk ne támadóan, hanem együttműködést keresően fogalmazni. Az összefoglalás segíthet a tárgyalás során is, de azt követően emlékeztetőül is szolgálhat.

Igyekezzünk mind írásban, mind szóban szétválasztani a tényeket, az elfogadott adatokat a véleményektől, a magunk következtetéseitől, gondolataitól. Bár érzelmekkel könnyű befolyásolni az embereket, ez később nagyon rossz fényt vethet ránk.

Igyekezzünk kevésbé hangsúlyozni a problémát, viszont emeljük ki a lehetséges megoldási módokat. Ha például a hulladékokról beszélünk iskolásoknak, ne fecséreljünk sok időt a keletkező hulladékok bemutatására. Sokkal jobb lehet, ha azt mutatjuk meg, hogy ők mit tehetnek a helyzet javulásáért. Az emberek bezárulnak, ha csak a gondokról, bajokról hallanak, de kinyílnak, ha megoldási módokat mutatunk, ha értelmes feladatot is adunk a kezükbe.

Kerüljük a szakmai zsargon nyilvános használatát. Ha a környezetvédelem iránt érdeklődők csupa olyat hallanak tőlünk, hogy „Joburg konfi”, „L.A.21”, „KAC f keret”, „biodiverzitás”, „OT”, akkor nem fognak érteni minket, és vagy önmagukat gondolják majd bolondnak, vagy minket.

Tárgyalások során igyekezzünk kompromisszumra jutni. Ez nem azt jelenti, hogy fel kellene adnunk elveinket. Gondolatainkat nyugodtan adjuk elő, próbáljunk bizonyító adatokkal is felszerelkedni. Azonban mindig hallgassuk meg a többi érdekelt véleményét is, és igyekezzünk megérteni indokaikat. Próbáljuk harmonizálni az érdekeket, még akkor is, ha ez elő látásra lehetetlennek tűnik. „Ha túlságosan radikálisak vagyunk a tárgyaláskor, akkor nem lesz következő tárgyalás.”

Sokszor segít, ha kitágítjuk a problémakört. Ha például egy közlekedési ügyekben aktív civil szervezetként csak a kerékpárosok érdekeit védjük, bizony nehéz lesz népes támogatókört toborozni. Ha viszont a „nem motorizált közlekedés” képviselőjeként a gyalogosok, a biciklisek, a görkorcsolyások érdekeit is képviseljük, úgy már az emberek többsége egyet fog érteni kívánságainkkal. Szükség esetén olvassuk át a **Tárgyalási technikák**, illetve az **Előadás** című részeit.

Környezetvédelmi akciókon, demonstrációkon mindig legyen velünk saját fotós, és lehetőleg filmes is. Ha jön egy pofozkodó ideges rendőr, portás, akkor az arról szóló fényképek megtöbbszörözhetik az akció média-értékét. Ha egy üzem rendésze a tűzoltófecskendővel préseli a falhoz az aktivistákat (amire egyébként a veszélyesség miatt csak a rendőrség jogosult), akkor az arról szóló fotók, filmek nem csak bizonyíték értékűek, de óriási szimpátiát kelthetnek.

Ha programjainkra közigazgatási szervezet, vagy üzleti szervezet magas rangú képviselőit, vezetőit meghívjuk, ne vegyük rossznéven, ha nem az jön el, akit szeretnénk. Ha sikerül magas rangú vendéget meghívni, akkor rendelkezünk a szükséges protokolláris ismeretekkel. A vendéget fogadjuk megfelelően, és lehetőleg rövid időre se hagyjuk egyedül. Szükség esetén olvassuk át **Az illemről** szóló fejezetet.

Sokkal jobb eredményt érhetnek el a civil szervezetek, ha nem külön-külön próbálják elérni céljaikat, hanem több szervezet **együttesen lép fel**. Ezt egyébként nagyon kedveli a média és a közigazgatás is, hiszen nem kell több kisebb szervezettel tárgyalni, egyeztetni. Találkozók, tárgyalások előtt hasznos lehet a társszervezetekkel megállapodni a fontossági

sorrendben, a javasolt napirendben. Sokszor célszerű előre megállapodni, hogy mondjuk a biciklis szervezetek mit képviseljenek: a Hajtás-Pajtás stílusú kerékpározást és a radikalizmust, vagy inkább a családoknak, gyerekeknek is biztonságos kerékpározást.

Kerüljük a más civil szervezetek nevében való fellépést. Ez rövidtávon vonzónak tűnhet, de hosszútávon teljesen elszigetelődhetünk azoktól, akik pedig a segítségünkre lennének.

Környezetvédő szervezetek között gyakoriak az ellentétek, a versengések, és meglepően kevés az együttműködés. Egyes szervezetekkel sokan félnek együttműködni, míg másokkal híresen jól lehet együtt dolgozni. Kisebb szervezetek esetében sokszor nem látszik világosan, hogy mit is akarnak, mire jöttek létre.

Igyekezzünk jó viszonyt kiépíteni a társzervezetekkel, ez nagyon nagy hasznunkra lehet. Sokszor a közös pályázat nemcsak az esélyeket növeli meg, de az elnyerhető anyagi források nagyságrendjét is. A társszervezetekre ne versenytársként, hanem segítőként tekintünk: együttműködve megoszthatjuk a tudást, a tapasztalatainkat, az anyagi forrásokat, és persze a teendőket is. Egy több szervezet által szervezett, esetleg országos akció médiavisszhangja is nagyobb lehet.

Civil szervezeteknek **két fő útírány** közül kell választaniuk. Az **egyik** lehetőség az, hogy kihasználva a média szenzáció-éhségét látványos programokkal, demonstrációkkal radikális változásokat követelnek, vagy éppen tiltakoznak valami ellen. Ilyenek azok, akik utakat zárnak el, építkezések ellen tiltakoznak. Ezzel a módszerrel nagyon sok embert lehet elgondolkodtatni, de mint tárgyalófeleket, az ilyen mozgalmárokat nehéz komolyan venni.

Az ilyen szervezetek elvárják, hogy az önkormányzatok, a hatóságok a döntések előkészítésébe bevonják őket, kikérjék a véleményüket. Amikor tervezeteket kapnak, akkor leírják, hogy arról mi a véleményük. Ez a kapcsolati forma általában nem eredményes. A hatóságok többsége igyekszik nem kiadni az előkészítési anyagokat, például ingatlanok eladásáról, bérbe adásáról. Erre sajnos nagyon jó lehetőségeik vannak, mivel a társadalmi részvétel formáit a jog nem szabályozza megfelelően. Még ha a ki is kéri a civil szervezet véleményét egy adott rendeletről, rendezési tervről, azt általában abba nem építik be. A háttéranyagok amúgy sem ismertek a civilek előtt, tehát a véleményük ritkán lehet olyan megalapozott, mint a hatóságé. Ebben az esetben a civilek teljesen igazodnak az önkormányzat munka-ritmusához: arról mondanak véleményt, amiről az önkormányzat kéri. Ez **deffenzív** magatartás.

A **másik** lehetőség az, hogy a civil szervezetek tárgyalóképes, szakmailag jól megalapozott félként tüntetik fel magukat. Nem csupán reagálnak a világ eseményeire, de maguk is kezdeményeznek tárgyalásokat, megbeszéléseket, egyeztetéseket. Ehhez persze informátorokra, szakértőkre is szükség van.

Ez a hozzáállás a fentivel teljesen ellentétes: itt a civilek szabják meg a munka tárgyát, ütemét, ők kérdeznak, és a hatóság, például az önkormányzat válaszol. Ha világossá válik, hogy egy súlyos problémára vannak megoldási lehetőségek, és mégsem történik semmi, akkor az önkormányzat kénytelen lesz valamilyen magyarázatot adni. Mindezt nem érdemes támadólag vezetni, hanem tárgyalásokkal: Mit hajlandó az önkormányzat tenni, miért csak annyit.

A nyilvánosságot mindenképpen be kell vonni a tervezésbe, a tárgyalásokba. Érdemes a település vezető személyeinek (tanárok, oktatók, intézmények vezetői, újságírók stb.) személyesen is kikérni a véleményét. Lakossági fórumokat is célszerű rendezni, és az érintett szervek, hatóságok képviselőit mindenképpen be kell vonni a folyamatba (Például közlekedési

témájú állásfoglalás esetén a közlekedési felügyeletet, a közútkezelőt, a rendőrséget, a Volánt, az Autóklubot stb.).

A kész anyaggal lobbizni kell. Tudni kell, hogy mit akarunk elérni, hogy az adott ügyben ki dönt, és hogy a döntést hogyan lehet befolyásolni. Nem egy szervezet ma már kidolgozott törvényjavaslatokkal lobbizik, vagy éppen költségvetési javaslataikat próbálják keresztülvinni. Nem egy törvény előkészítésében komoly szerepük volt a zöld szervezeteknek. Ez az **offenzív** magatartás, amely bár költségesebb, idő-, és munkaigényesebb, de nagyságrendekkel eredményesebb.

Például a hajléktalanok ellen lehet tüntetést szervezni, de nem valószínű, hogy ez eredményes lenne. A téma a lakosságot közvetlenül kevésbé fenyegeti, úgyhogy kevesen mennének el tüntetni. Célszerűbb egy állásfoglalást kidolgozni, amiben a megoldás módjait széleskörűen megvizsgáljuk: Hogyan lehet megelőzni az utcára kerülést? Hogyan lehetne segíteni a munkanélkülieknek munkát találni? Szálláshelyek kellenének, közmunka, vagy anyagi segély? Vajon megfelelő-e a segélyek osztásának módja? Lehet, hogy be kellene vonni a civil szervezeteket a munkába? Az állásfoglalásnak szakmailag megalapozottnak kell lennie. Azt kell megmutatni, hogy a problémára van megoldás.

Demonstrációnak tüntetésnek, csak akkor van ereje, ha sok embert tudunk mozgósítani. Ma az átlagember nem megy utcára, ha csak nem érinti az adott téma az ő közvetlen érdekeit is. Egyéb esetekben az emberek nem állnak a tüntetéshez, még akkor sem, ha egyetértenek vele. Az „Ami ma neked fáj, az holnap nekem fájhat” elve helyett az emberekben a „Ne szólj szám, nem fáj fejem” elv él.

Ő előre gondoljuk át, hogy kiket várunk a rendezvényre, és hogy ők várhatóan mit várnak tőlünk. Például dühös lakosok tüntetésére ne szervezzünk koncertet, mert azt kifütyülnék. Gondoskodjunk megfelelő előadóról; ez nem feltétlenül a civil szervezet vezetője, hanem egy jó megjelenésű, jó előadóképeségű ember. Szükség esetén nézze át a **szóvivő**ről szóló részt. A beszéd legyen tömör. Kerüljük a hosszú mondatokat, használjunk hasonlatokat, összetett képeket. Beszédre készülve haszára lehet az **Előadás** című rész átolvasása.

Civil szervezetek számára különösen nehéz lehet mozgósítani az **üzleti élet** szereplőit, ha azok már túl vannak kisebb kudarcokon. Egy nagy cég energiatakarékos izzók gyártásába fogott, nagyon lelkeseknek tűntek, de később valamiért abbahagyták a gyártást, valószínűleg nem hozott elég profitot. Az ilyen szervezeteket nehéz újra a környezet ügye mellé állítani, ezért igyekezzünk az első akciót sikerre vinni. Szükség esetén nézzük át az **Üzleti szektorról** szóló részt.

A vitákba igyekezzünk időben bekapcsolódni. Egy irodaház építését majdnem lehetetlen megállítani, amikor már a falakat húzzák. Sokkal könnyebb a tervezéskor, a szabályozási tervek elkészítésekor kifejeznünk álláspontunkat. A helyzetet persze sokszor súlyosbítja, hogy a hatóságok sokszor tudatosan igyekeznek a környezetvédőket távol tartani az előkészítő tárgyalásoktól. Igyekezzünk több forrásból tájékozódni a hatóságok munkájáról. Egy önkormányzat esetében például kideríthetjük, hogy a testület milyen tanulmányokat rendelt, hogy mi a testület, illetve a bizottságok ülésterve, hiszen ezek az információk főszabályként nyilvánosak.

Az első lépés a civilek részéről mindenképpen az kell, hogy legyen, hogy felmérjék, hogy mik a **hatóságok, az önkormányzat**, a település problémái. Mik a tervek, mit nem tett eddig, miért nem tette. Ha a civil szervezet nem igazodik ehhez, akkor csak egy zavaró tényező lesz. Ha igazodik a hatóság, a település igényeihez, akkor hatékony lehet, tekintélyt szerezhet.

Ha azt tudja mondani: „Lám, az önkormányzat ezt a feladatot ilyen sokáig nem tudta ellátni, mi viszont...” Minderről bővebben írunk a **Közigazgatást** bemutató fejezetben.

A környezetvédő civil szervezetek többsége egyáltalán nem használja ki a **média** adta lehetőségeket. Sokuk médiával való kapcsolata nagyon gyenge, esetleges, nem tervezett. Sok szervezet olyan ügyeken dolgozik, ami nagyon érdekelné az újságírókat, de a folyamatos tájékoztatás mégsem működik. A két szektor közös hibája, hogy a magyar társadalom nagyobb részének fogalma sincs a fenntarthatóság gondolatáról. Sokak szerint a mozgalmárok az utóbbi időben eltávolodtak az emberektől.

Környezetvédő szervezetként se beszéljünk újságíróknak a szervezet anyagi gondjairól. Ez csak leépíti az újságíró szimpátiáját.

Szükség esetén olvassuk át a **médiáról** szóló fejezet vonatkozó részeit.

4. HOGYAN ÉPÍTSÜNK KAPCSOLATOT CIVIL SZERVEZETEKSEL

Ne becsülje alá a civil szervezetek jelentőségét. A közelmúltban egyetlen napon több tízmillió ember tüntetett civil szervezetek szervezésében a világ több, mint 600 városában.

Magyarországon több száz környezetvédő civil szervezet működik. Van, akik már-már túlságosan elvhűek: nem hajlandók kompromisszumokra. Azokkal tárgyaljon, akikkel lehet. Keresse azokat a szervezeteket, amelyek Önhöz hasonlóan a harmonizációt, a közös megoldást, az együttműködést keresik.

Számos feladatot, teendőt, a civil szervezetek olcsóbban, illetve hatékonyabban tudnak ellátni, mint akár közigazgatási, akár üzleti szervezetek. Sokszor a környezetvédőkkel nem csak morális, vagy politikai, de anyagi okokból is megéri együttműködni. Nem egy esetben komoly beruházásokat évekre is megakasztott néhány elszánt környezetvédő ellenállása. Sok esetben az ellentét alapja egyszerű tájékoztatatlanság, vagy félreértés volt. Megfelelő előzetes tájékoztatás, tárgyalás komoly anyagi megtakarítást jelenthet. A legtöbb környezetvédő szervezetnek van honlapja. Erről tájékozódva Ön eldöntheti, hogy melyik szervezettel keres kapcsolatot, együttműködést.

Környezetvédő szervezetek sokszor szívesen veszik, ha súgnak nekik. Ha mondjuk egy szennyező cég egyik munkatársa tudatja velük, hogy a vezetés egy környezetvédelmi beruházást fontolgat, akkor környezetvédő civil szervezetek hatásosan léphetnek fel a döntés megkönnyítéséért. Könnyebb egy környezetvédelmi beruházást megszavazni úgy, ha a mozgalmárok éppen amiatt a kapu előtt tüntetnek.

Hasonló a helyzet a közigazgatási szervezetekkel. Egy önkormányzat testülete könnyebben szavaz egy park – akár költséges – felújítására, ha korábban a képviselőket elhalmozták ezt számonkérő levelekkel.

Egy győri vállalat éveken át komoly szennyezést okozott, magára haragítva ezzel a helyi lakosságot. A győri főiskola akkor kereste meg környezet-gazdaságtani programjával, amikor a helyi zöldek hevesen tiltakoztak a szennyezések ellen. A kettő együtt megtette hatását: a cég vezetése a zöld utat választotta.

Oktatási szervezetek sokat nyerhetnek a civil szervezetekkel való együttműködéssel. Sok szervezet szívesen vállal szerepet az oktatásban. Némelyikük sok éve tart órákat, előadásokat iskolákban, középiskolákban, sőt egyetemeken is. Számos témakörben sokkal tájékozottabbak, mint tanár kollegáik. A témáról bővebben olvashat az **Oktatás** című fejezetben.

Hasznos címek, linkek:

[Ökoszolgálat](#)

[Budapest 1054 Vadász u. 29.](#)

[Tel.: 311-7855](#)

[Fax: 302-3148](#)

www.zoldek.lap.hu

www.kvvm.hu/link/link.htm

www.zpok.hu/hirvero/taglapok.shtml

www.greenfo.hu/navigator.phtml